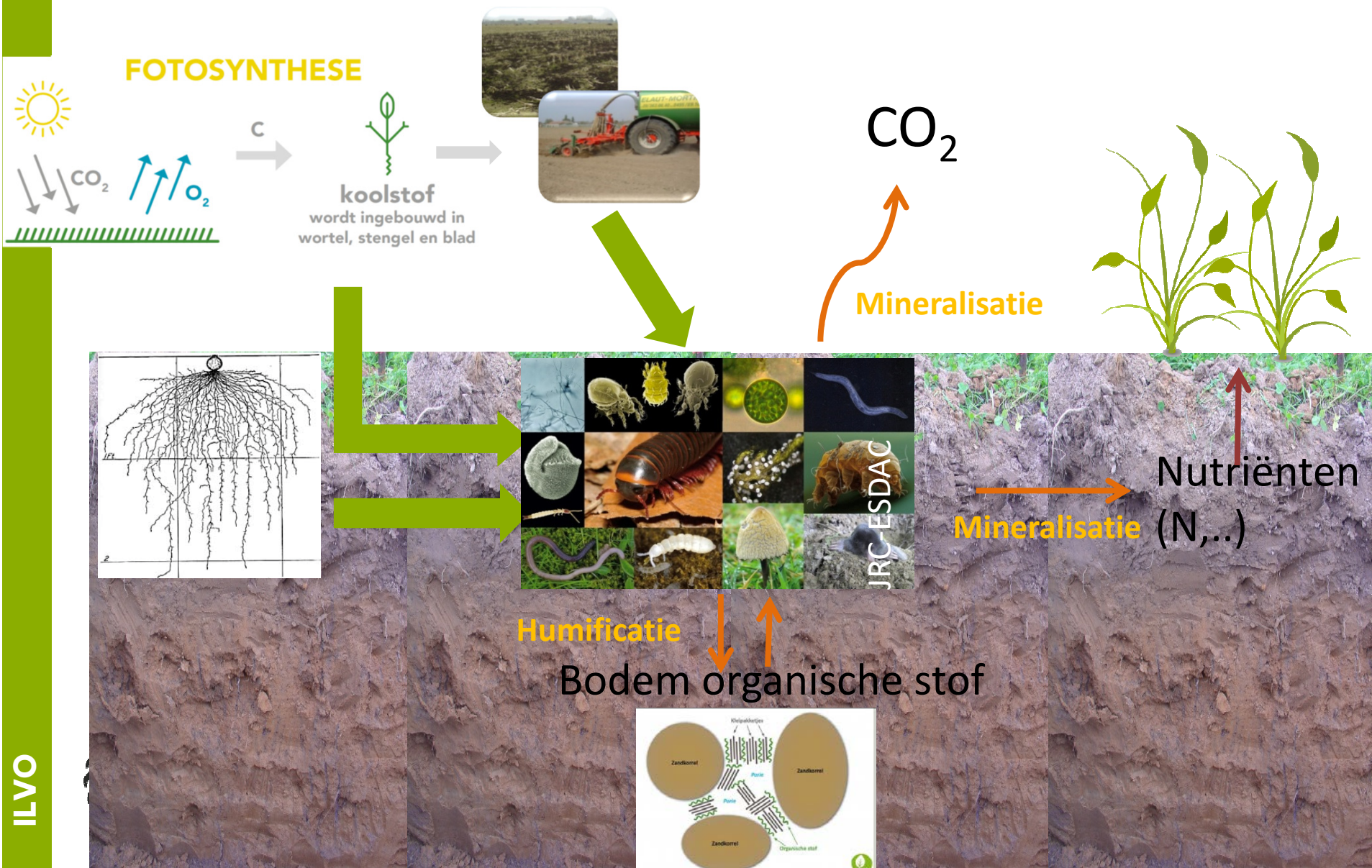

Maatregelen voor koolstofopslag onder gras- en akkerland in Vlaanderen

MINARAAD - infomoment LULUCF
30 januari 2018

Tommy D'Hose, Koen Willekens, Bart Vandecasteele, Victoria
Nelissen, Thijs Vanden Nest en Greet Ruyschaert

Koolstofopslag in de bodem

Koolstofopslag in de bodem

Landgebruik en Land (bodem)beheer

Grasland

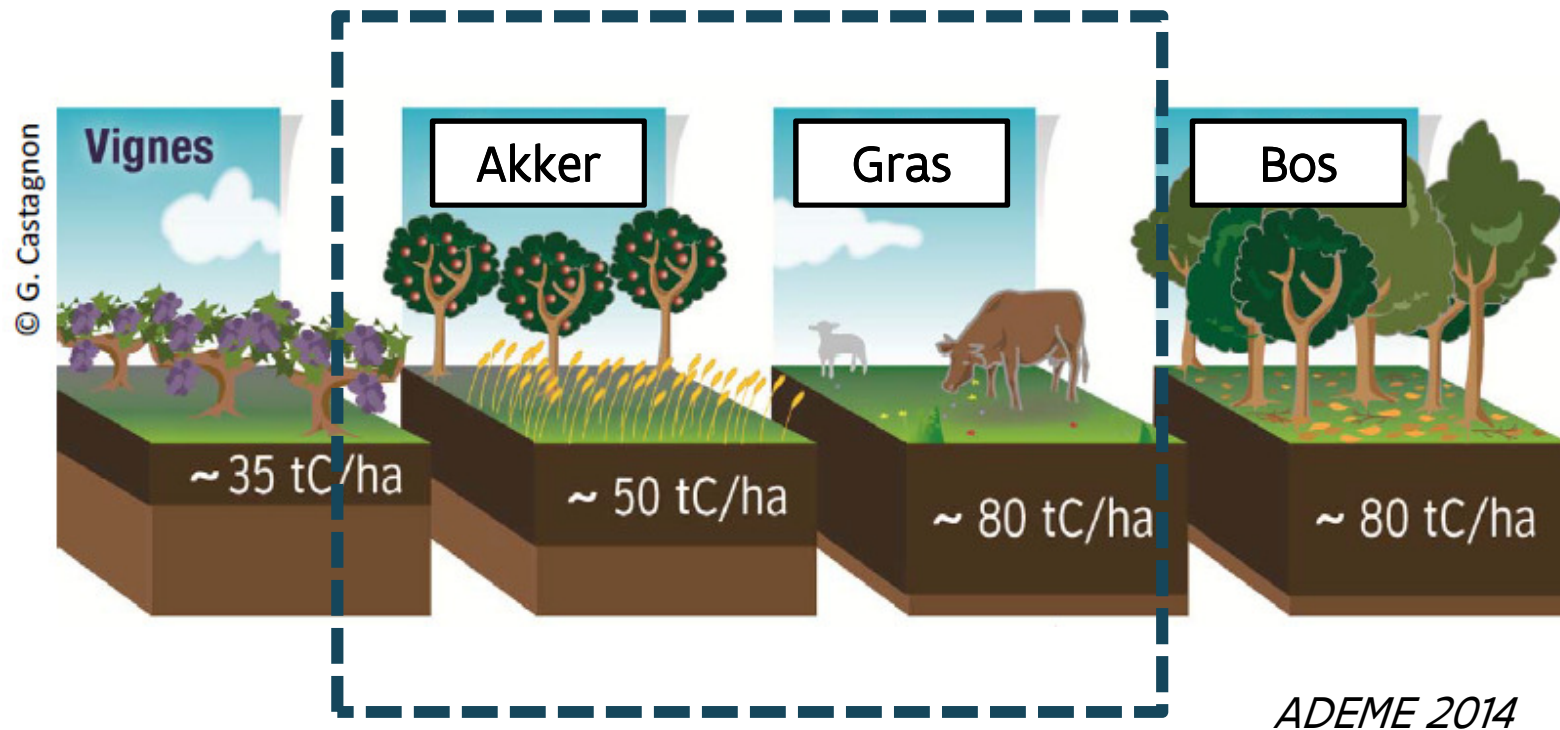

Akkerland

Koolstofopslag in de bodem

- Gelijkaardige bevindingen voor België (Lettens et al. 2005)

Meerjarige veldproeven + literatuur

KU LEUVEN

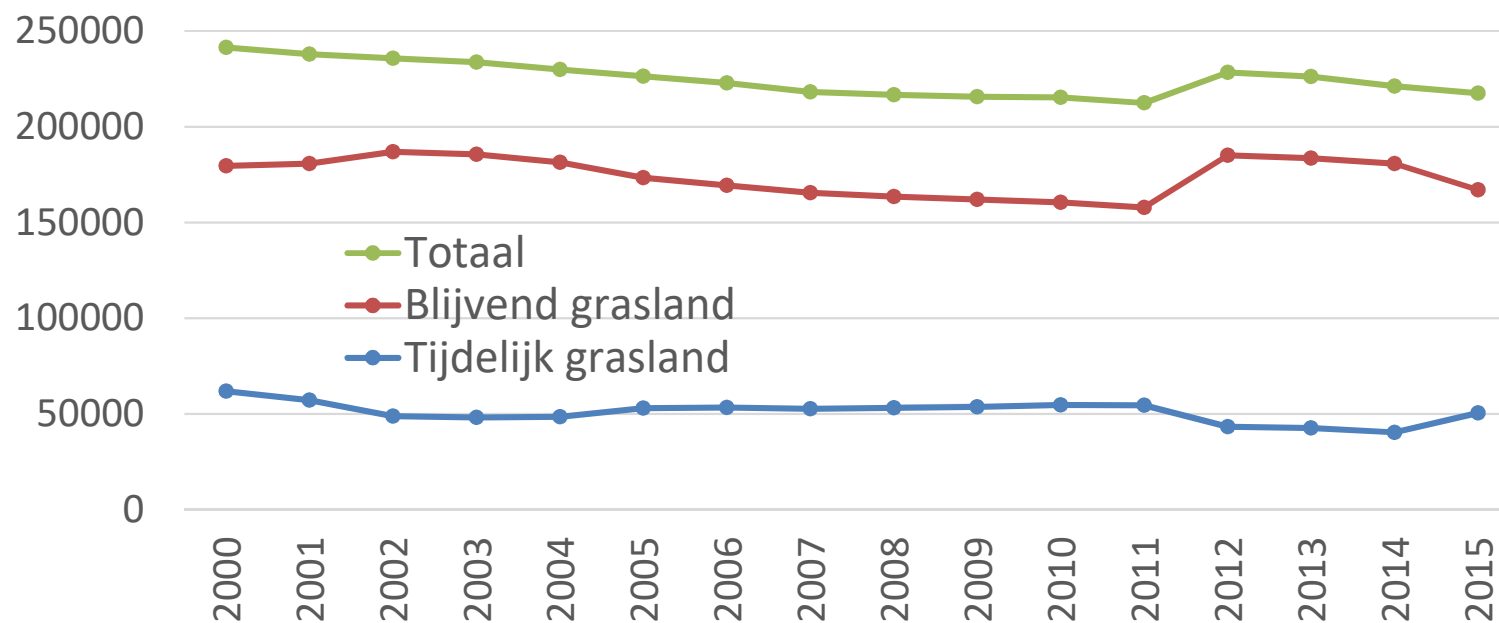
SYMBIOS

Grasland in Vlaanderen

➤ 30% van het Vlaamse landbouwareaal

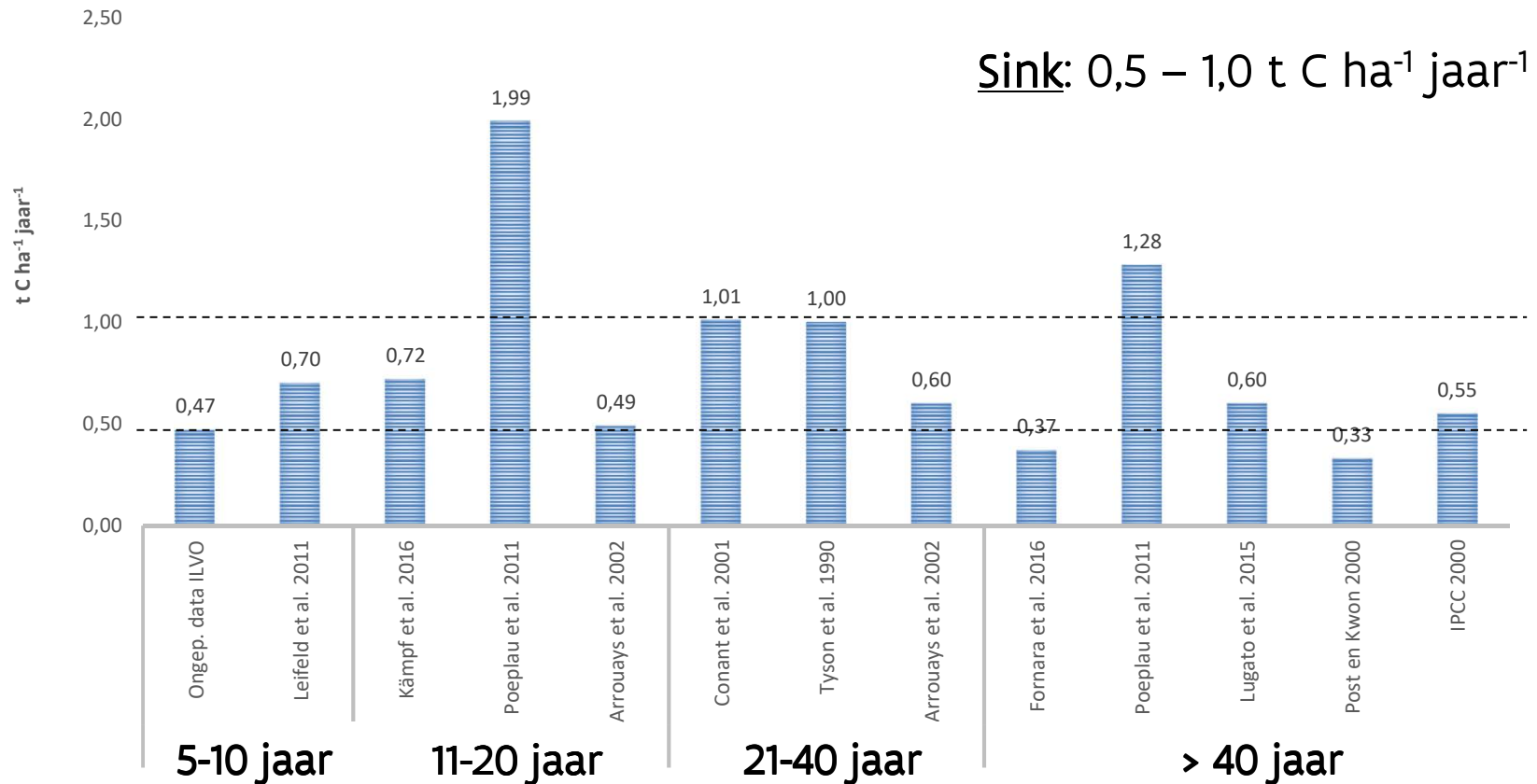
Evolutie van het graslandareaal, ha, 2000 - 2015

Bron: FOD Economie – Algemene Directie

Koolstofopslag onder grasland

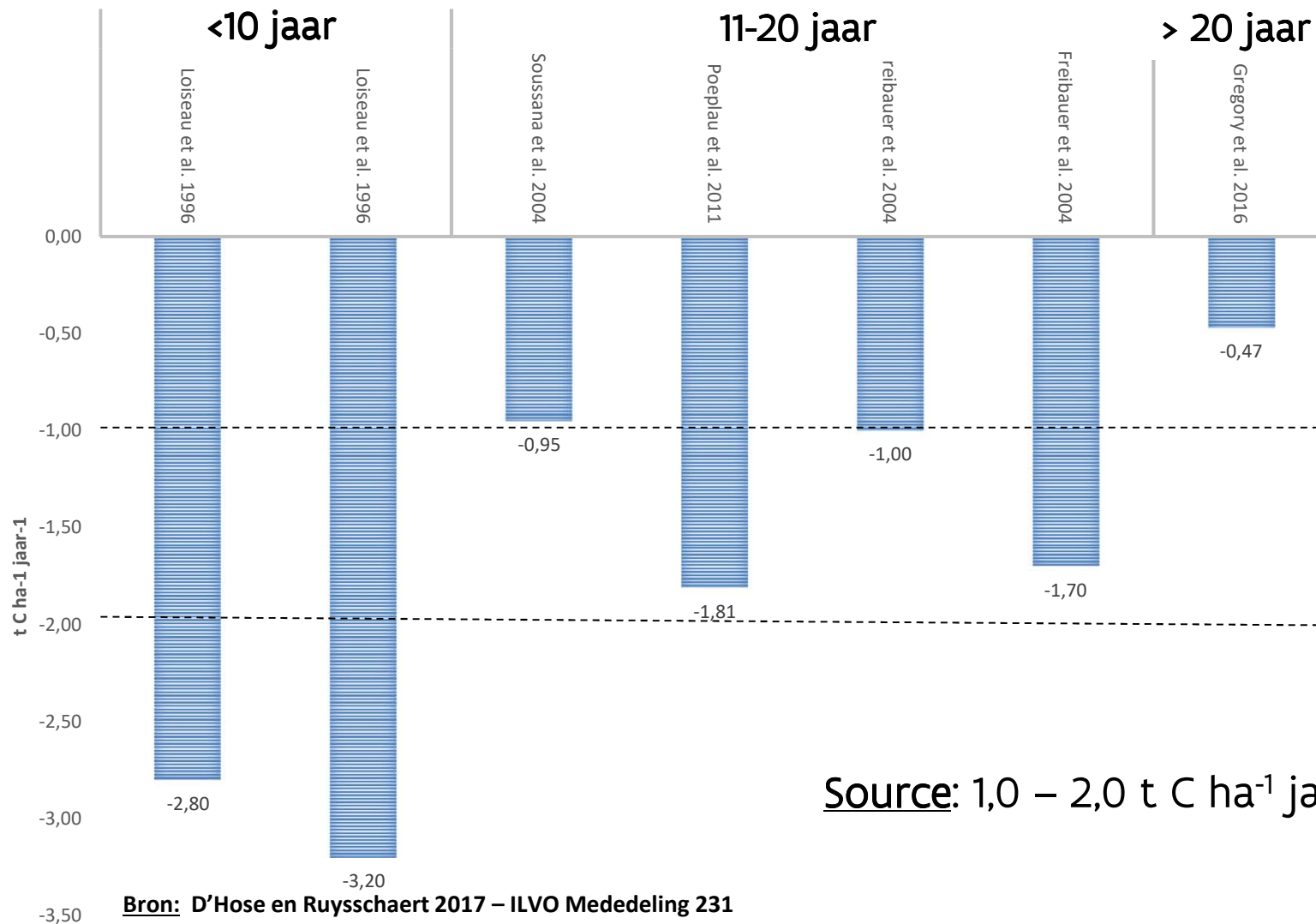
➤ *Hoe snel wordt de koolstofvoorraad onder grasland opgebouwd?*

Koolstofopslag onder grasland

➤ *Hoeveel koolstof gaat verloren bij scheuren van grasland?*

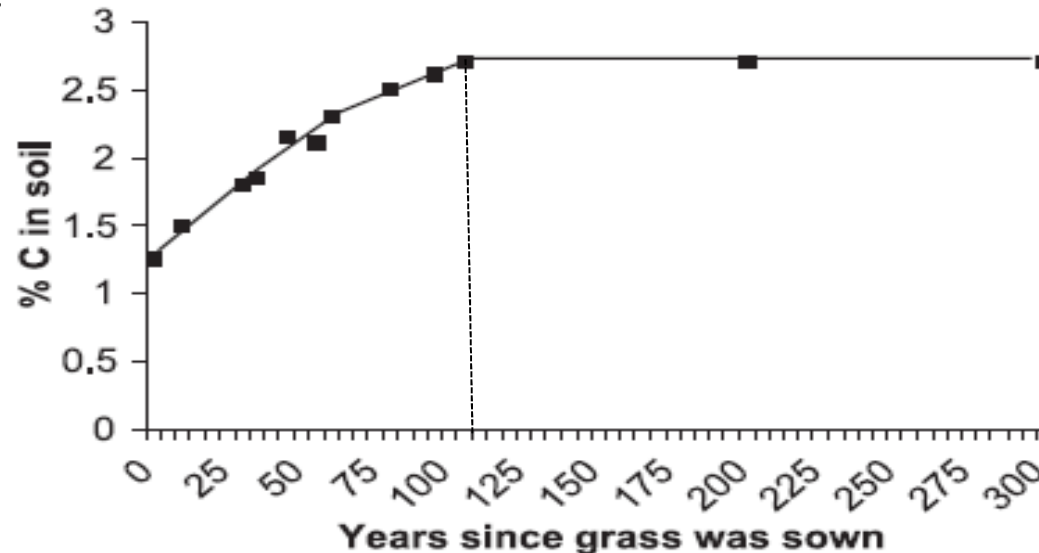
Source: 1,0 – 2,0 t C ha⁻¹ jaar⁻¹

Bron: D'Hose en Ruyschaert 2017 – ILVO Mededeling 231

Koolstofopslag onder grasland

- *Hoe evolueert de koolstofopslag? Wanneer evenwicht bereikt?*

Rothamsted, Jenkinson (1988)

Afhankelijk van:

- Bodemstructuur en samenstelling (vb. klei vs zand)
- Bodemvocht en temperatuur
- Kwaliteit C-input
- Initiële koolstofstock

Koolstofopslag onder grasland

➤ *Welk potentieel is er nog voor koolstofopslag onder huidig grasland?*

- Koolstofverzadiging van de bodem

$$C_{\text{sat}} = 4.09 + 0.37 \times \text{bodempartikels} \leq 20 \mu\text{m} (\%) \quad (\text{Hassink 1997})$$

- Koolstofopslagpotentieel

$$C_{\text{pot}} = C_{\text{sat}} - C_{\text{cur}} (\leq 20 \mu\text{m})$$

- Case studies

Referentie	Locatie	Diepte (cm)	C_{pot} (t ha ⁻¹)	
			Akkerland	Grasland
Wiesmeier et al. (2014)	Duitsland	0-10	15,0	6,0
Angers et al. (2011)	Frankrijk	0-20	22,7	-
Beare et al. (2014)	Nieuw-Zeeland	0-15	-	25,2

➤ 55% van alle graslandpercelen in België ligt onder streefzone BDB

Koolstofopslag onder grasland

➤ *Welk effect oefent het beheer van grasland uit?*

1. Type uitbating:
begrazen, maaien of een combinatie van beide
2. Intensiteit van de uitbating:
intensief of extensief
3. Bemestingsniveau
minerale of organische bemesting
4. Vernieuwing
ploegen en opnieuw inzaaien

1. Graslandbeheer: type uitbating

Grazen

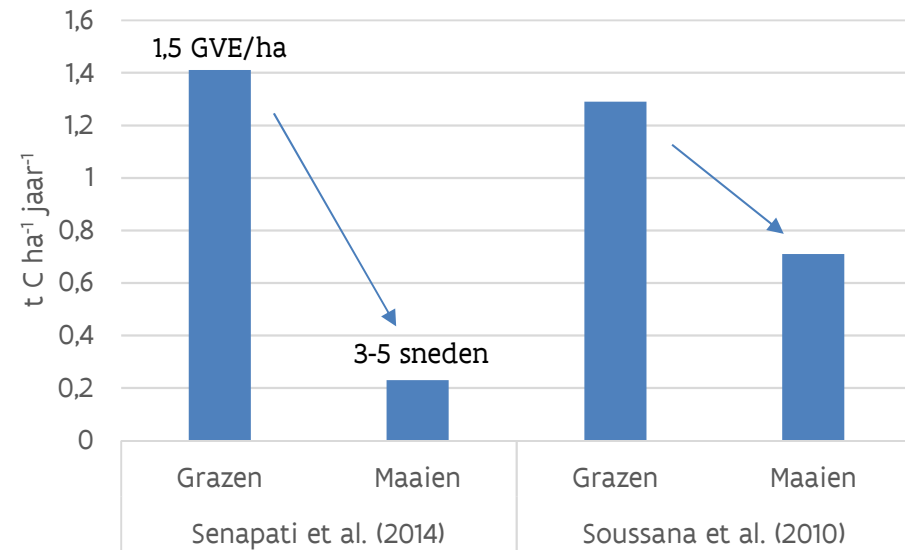
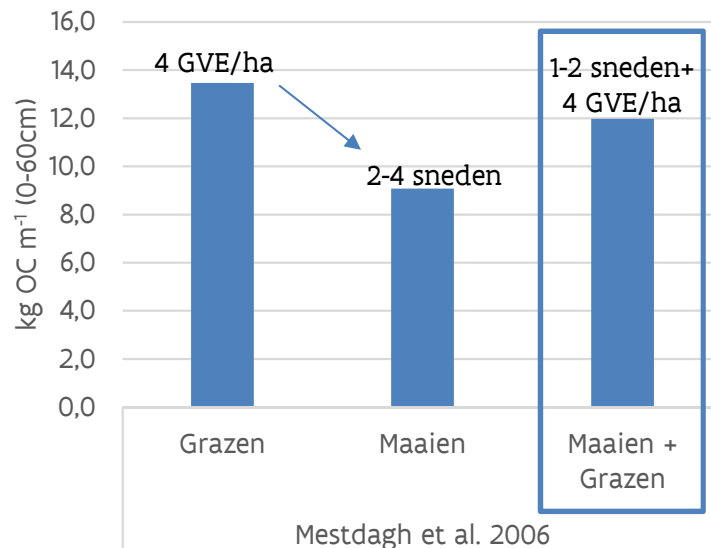

Recyclage van C via dierlijke excreties

Maaien

Constate afvoer van C

Bron: D'Hose en Ruyschaert 2017 – ILVO Mededeling 231

2. Graslandbeheer: intensiteit

Intensief

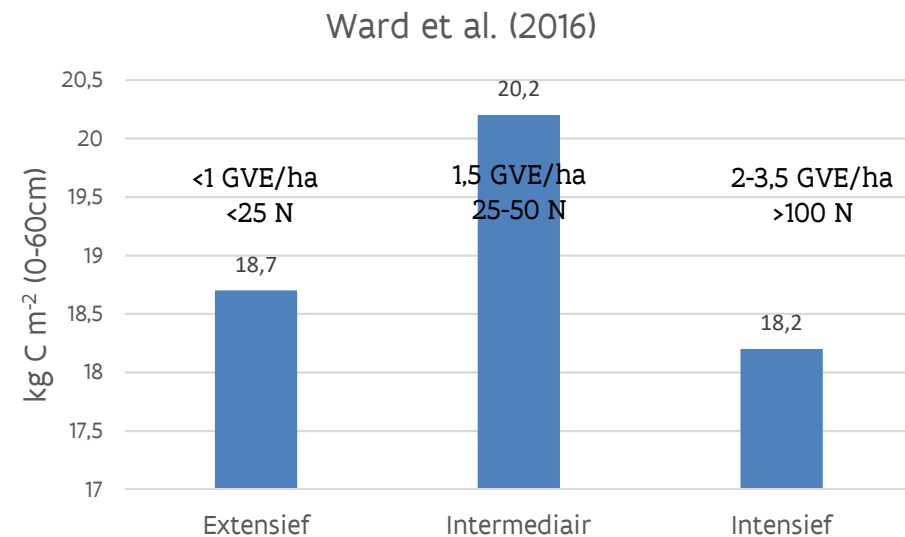
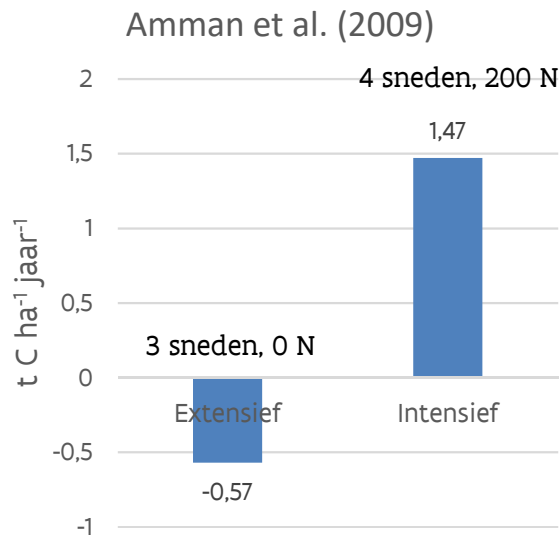

Hoge veebezetting/maaifrequentie en bemestingsdosis

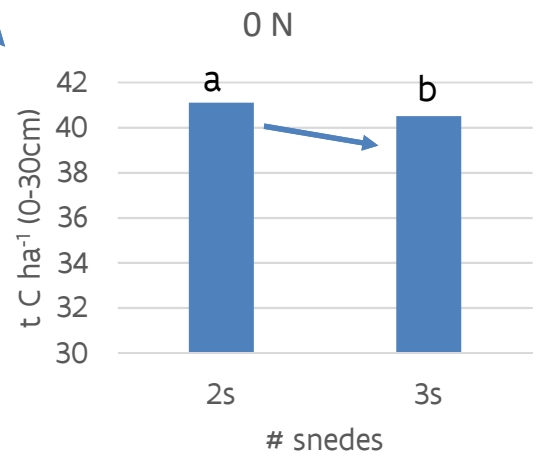
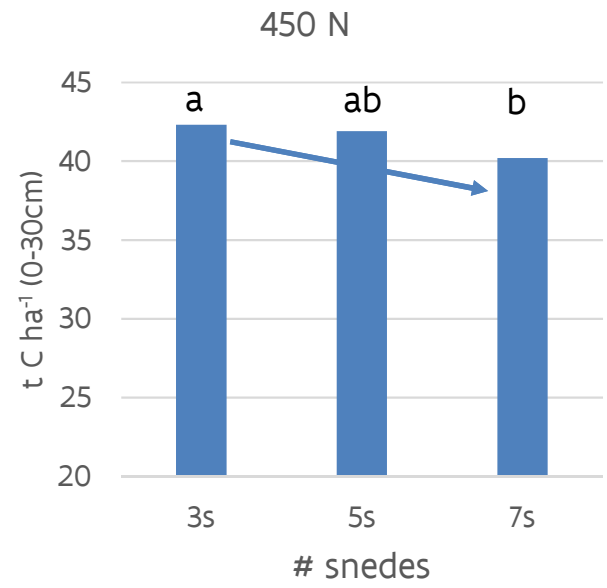
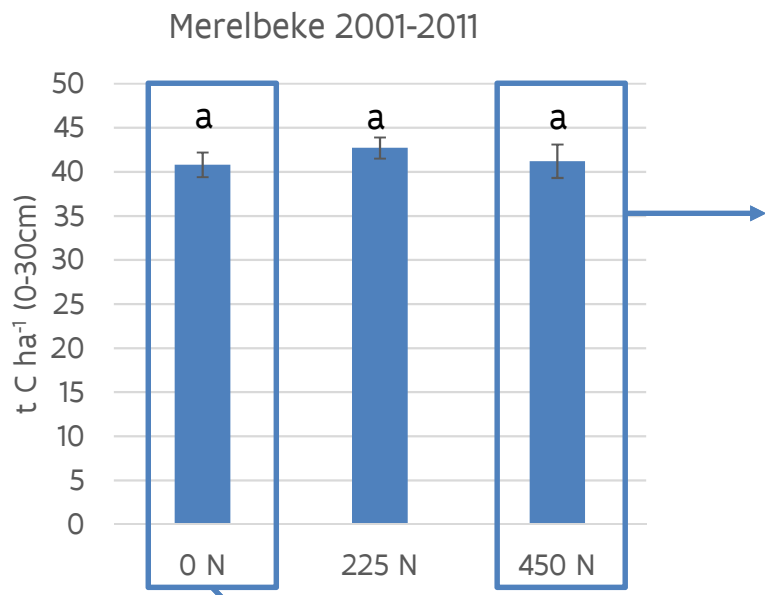
Extensief

Lage veebezetting/maaifrequentie en bemestingsdosis

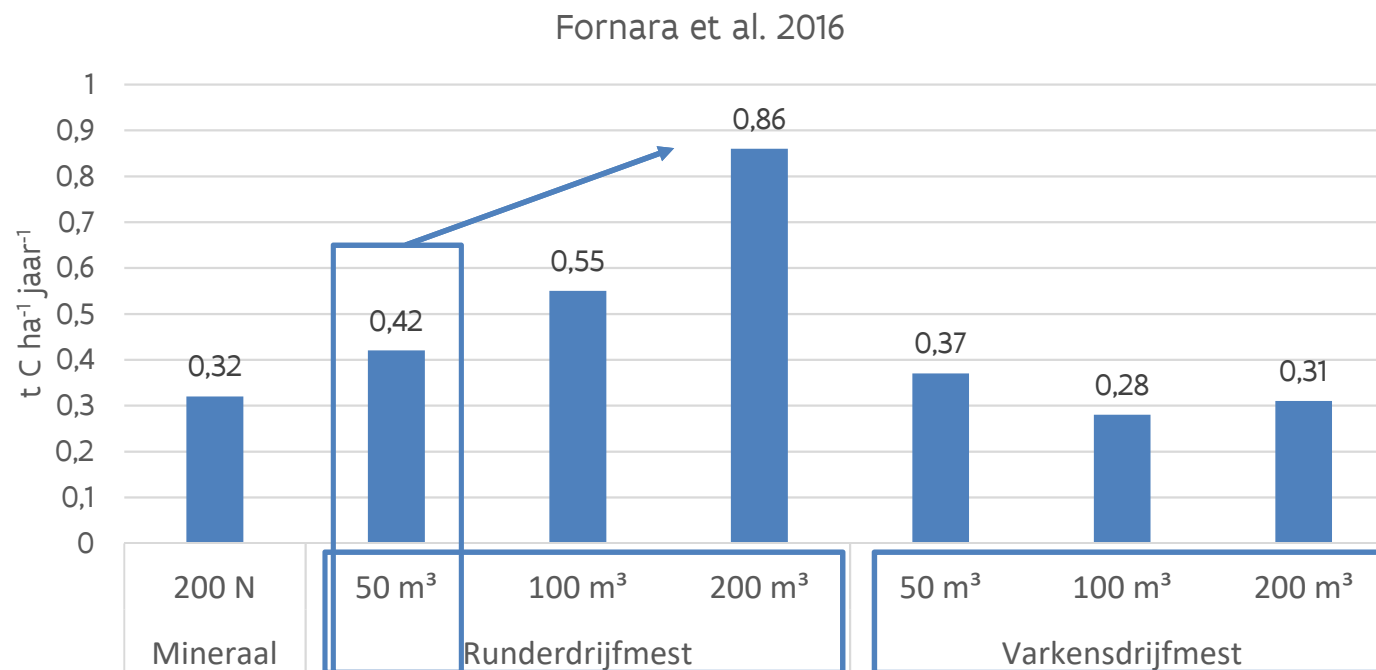

3. Graslandbeheer: bemestingsdosis

3. Graslandbeheer: bemestingsdosis

Bron: D'Hose en Ruyschaert 2017 – ILVO Mededeling 231

4. Graslandbeheer: vernieuwing

- Weinig gegevens beschikbaar met focus op C

Blijvend grasland

Vernieuwd

Ierland; Necpalova et al. (2014)

>10 jaar, $C_0 = 4,5\%$, 0-30cm
 $+0,1 \text{ t C ha}^{-1} \text{ jaar}^{-1}$

ploegen (0-20cm) -> inzaai
 $-12,9 \text{ t C ha}^{-1} \text{ jaar}^{-1}$ (2,5 jaar)

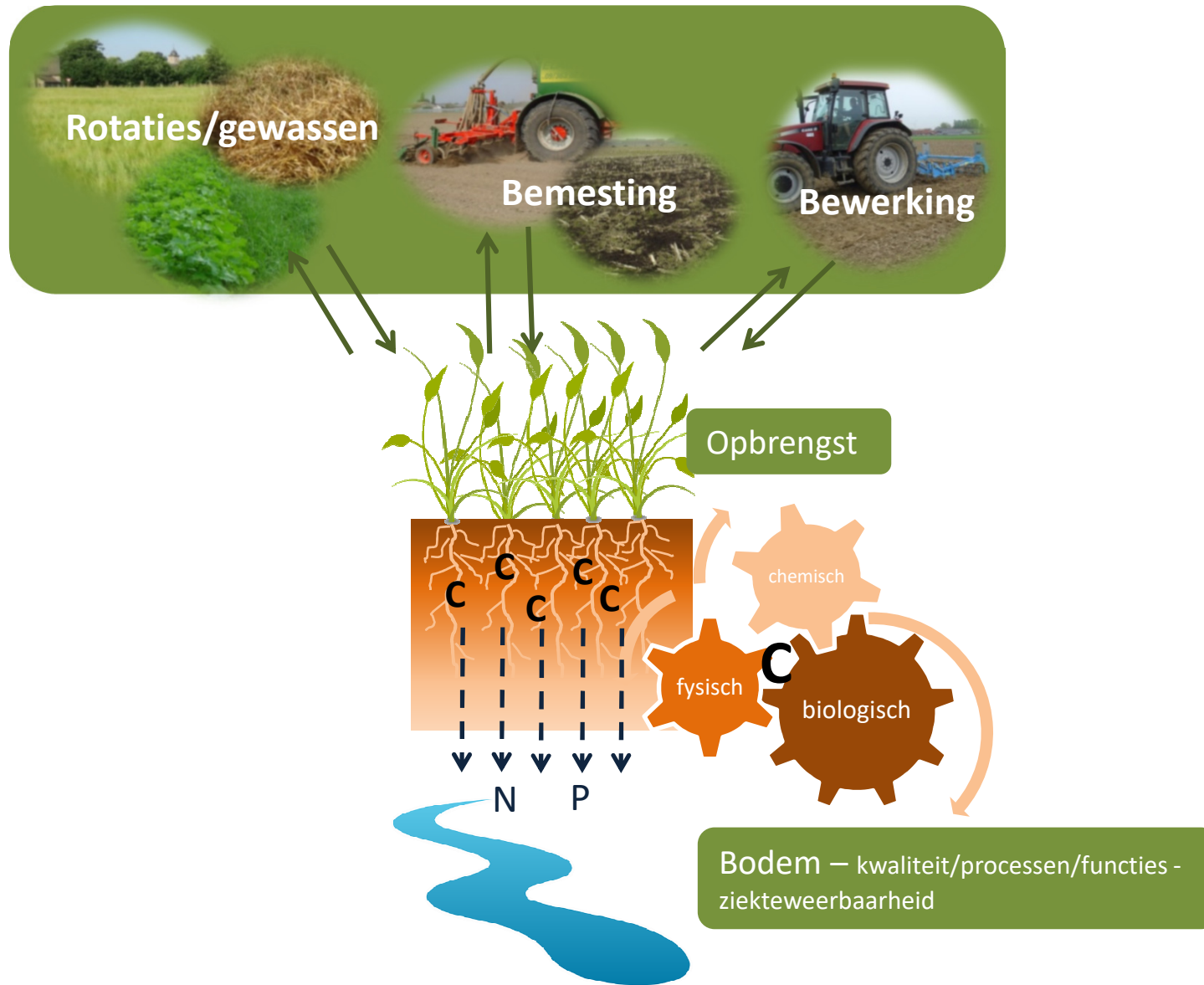
Duitsland; Linsler et al. (2013)

>10 jaar, $C_0 = 2,2\%$, 0-10cm

ploegen (0-25cm) -> inzaai
 $-4,3 \text{ t C ha}^{-1} \text{ jaar}^{-1}$ (2 jaar)
Geen effect (5 jaar)

Koolstofopslag onder akkerland

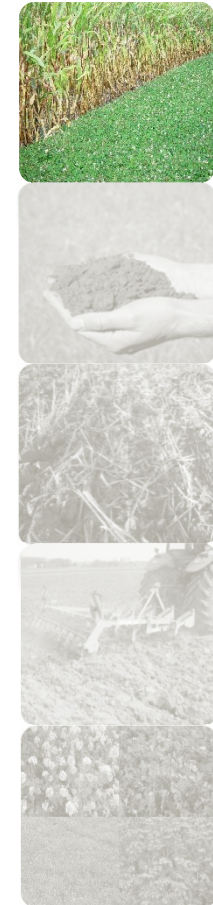
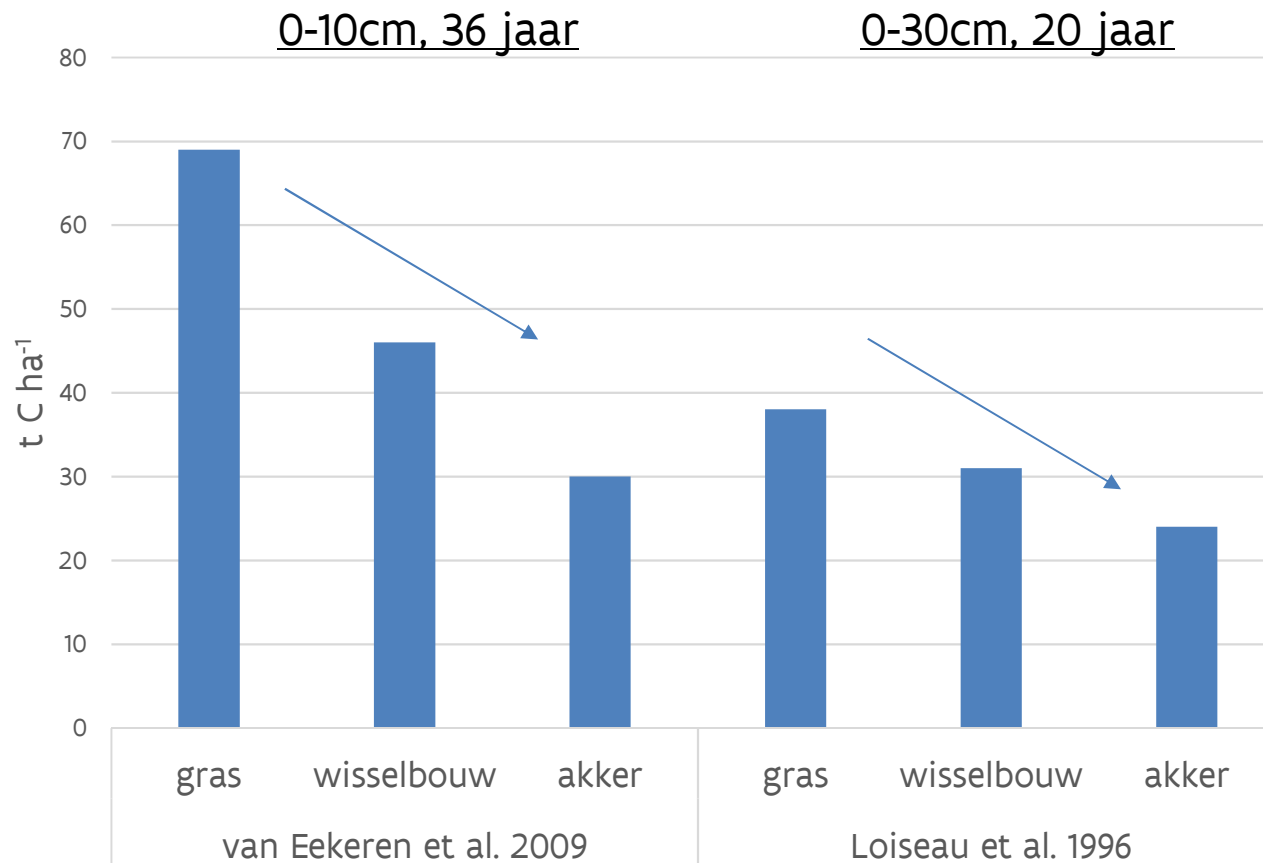
Koolstofopslag onder akkerland

- Wisselbouw
- Organische bemesting/bodemverbeteraar
- Stro inwerken
- Niet-kerende bodembewerking
- Groenbedekkers

Wisselbouw

- *Wat is het effect van het roteren van grasland met akkerbouwgewassen?*

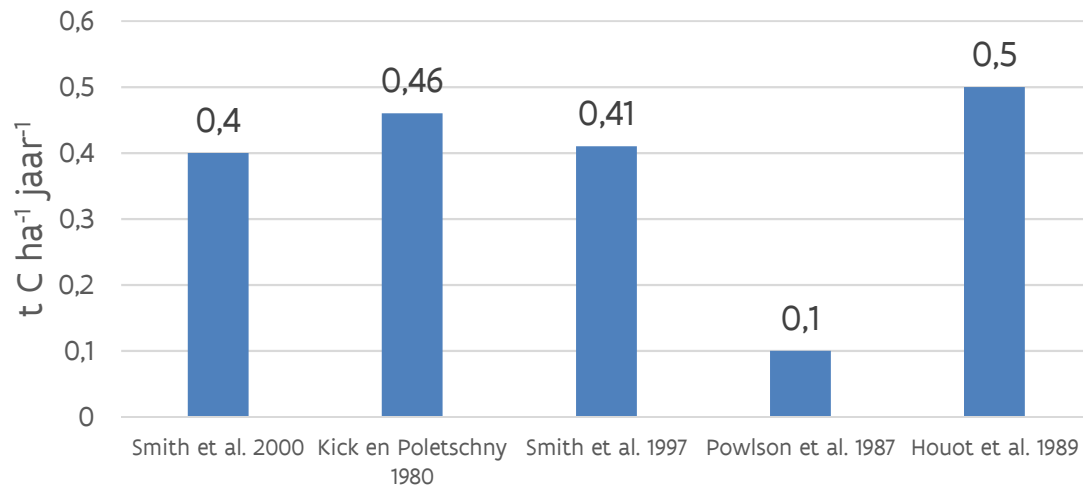

Organische bemesting/bodemverbeteraar

Veldproef	Duur jaar	Product	C-dosis t C/ha.jaar	C-seq. t C/ha.jaar	C-retentie %
Ferti (UGent)	8	Drijfmest	3.0	0.6	18
Ferti (UGent)	8	Stalmest	3.0	1.2	39
Ferti (UGent)	8	GFT compost	3.0	1.8	60
Ferti (UGent)	8	Boerderijcomp.	3.0	1.0	33
Ferti (UGent)	8	Boerderijcomp.	3.0	1.3	43
Farmco (UGent)	7	Boerderijcomp.	2.1	0.5	25
Vegtilco	3	Boerderijcomp.	1.9	0.6	33
Vegtilco	3	Boerderijcomp.	5.8	1.5	25
BOPACT	4	Boerderijcomp.	2.1	1.3	63
Biochar	1,5	Compost	10.9	-	37
Biochar	2	Biochar	13.8	-	78
Biochar	2,5	Biochar	10.9	-	54
Biochar	1,5	Biochar-compost	10.9	-	51

Stro inwerken

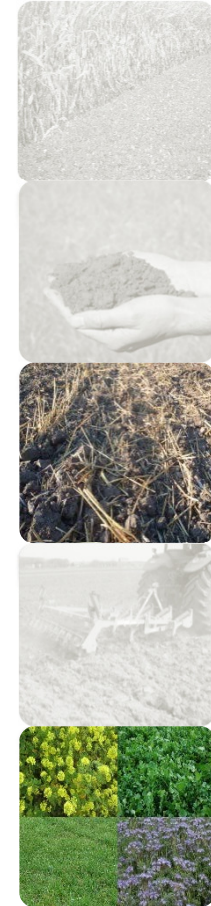
stro-input: 4 – 7 t ha⁻¹ jaar⁻¹

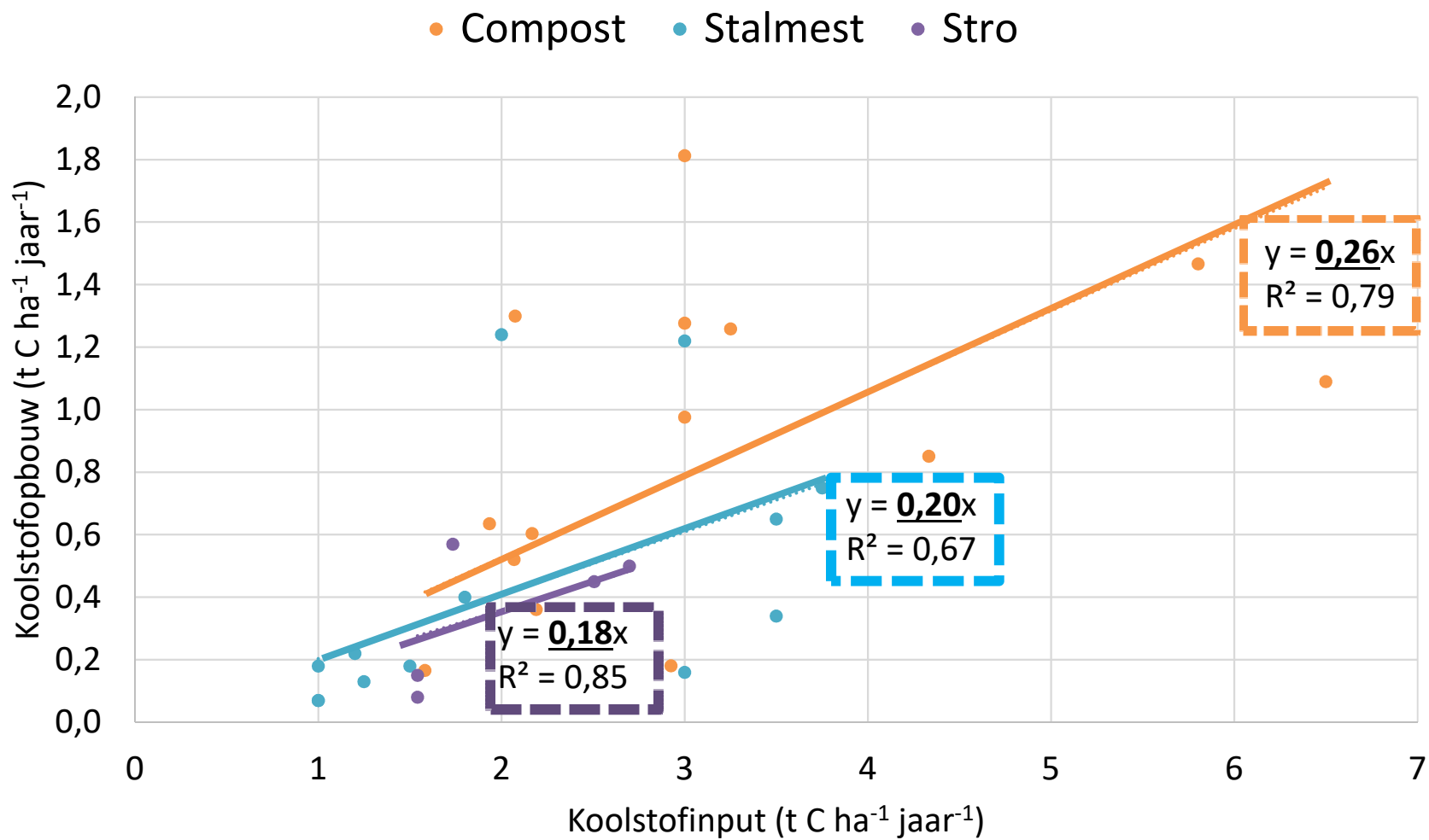
Bron: D'Hose en Ruyschaert 2017 – ILVO Mededeling 231

Groenbedekkers

- Koolstofopslagpotentieel: weinig concrete cijfers
- Afhankelijk van type en ontwikkeling
- Streven naar verlengen groeiperiode

Compost/stalmest/stro

MestActiePlan

- BOPACT veldproef

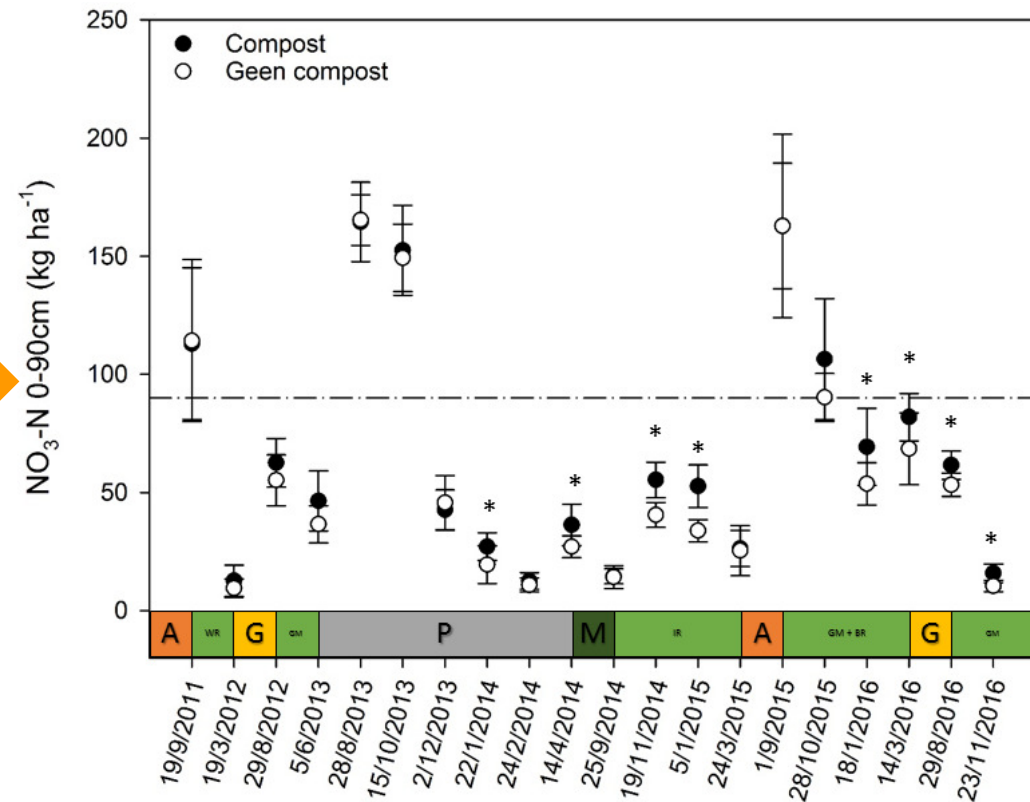
- Koolstofopslag

Drijfmest	Bewerking	Compost	Verhoging %-punt C 2010-2014 0-30 cm
Varkens	Ploegen	/	0.01
Runder	Ploegen	/	0.07
Varkens	Ploegen	Compost	0.14
Runder	Ploegen	Compost	0.14

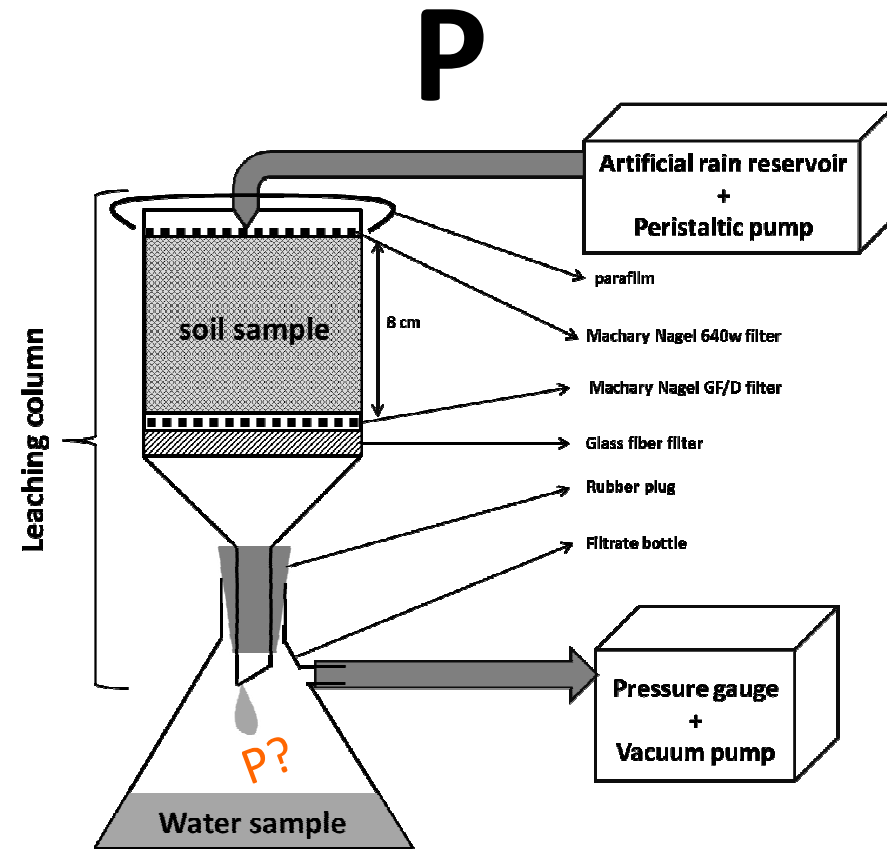
D'Hose et al. 2016

Nutriëntenuitspoeling

N

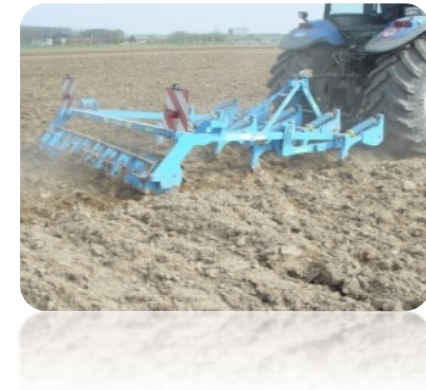
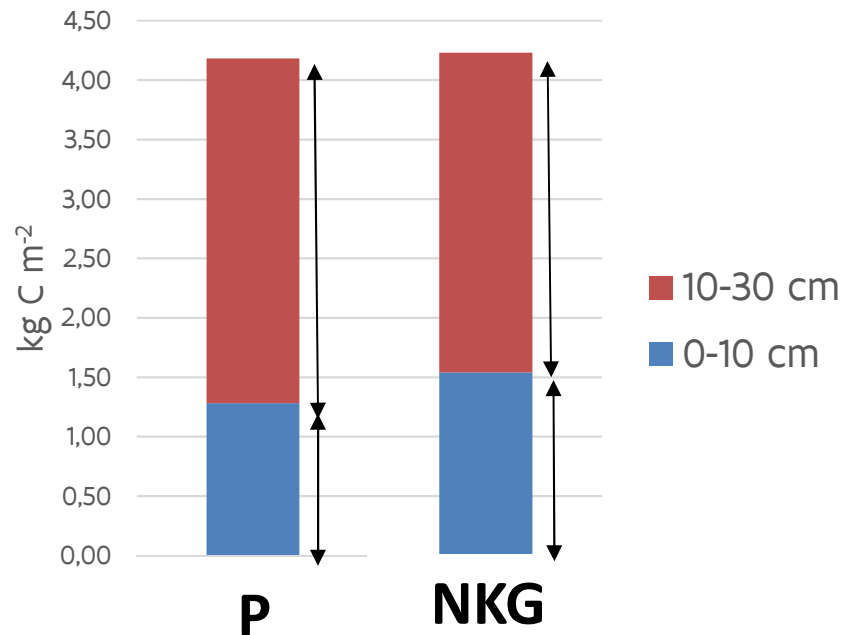
Nutriëntenuitspoeling

Niet-kerende bodembewerking

- BOPACT veldproef

C-stocks (0-30cm)

- Herverdeling van de koolstof
- Vlaamse studies: o.a. D'Haene 2008, Vermang 2012
- Erosiebestrijdingsmaatregel

Conclusies

- Koolstofopslag hangt af van landgebruik en landbeheer
- Grasland stockeert meer koolstof dan akkerland
  - Leeftijd
  - Beheer
- Akkerland
  - Organische meststoffen: type
  - Niet kerend: herverdeling
  - Groenbedekkers: ontwikkeling
  - Gewasrotatie: gewassoort

Scenario-analyse

Combinatie van eigen onderzoek en literatuur

Periode: 2016-2030

Maatregel	BAU	Scenario	C-aanvoer t C	CO ₂ -equiv. t CO ₂
Areaal blijvend grasland	-1% jaar ⁻¹	behoud	378.000	1.386.000
Compostgebruik	13%	26%	23.000	84.000
Groenbedekkers	huidig areaal	+30%	76.000-253.000	279.000-928.000
Graanstro inwerken	30%	60%	145.000	532.000
			Totaal:	2.605.500

- ⇒ 173 kton CO₂-equivalenten per jaar
- ⇒ **15%** van de jaarlijkse **CO₂-uitstoot van akker en tuinbouw**
- ⇒ **2,5%** van de jaarlijkse CO₂, CH₄ en N₂O - **uitstoot van de landbouw (incl. veeteelt)**

“4 per 1000” initiative

- Frankrijk, <http://4p1000.org/understand>
- Jaarlijks C in de bodem (0-30cm) 0,4% verhogen
=> verhoging CO₂ in atmosfeer compenseren

Vlaanderen (Lettens et al. 2005)

Landgebruik	0-30cm t C/ha	0,4% t C/ha	Areaal 2015 ha	0,4% kt C	0,4% kt CO ₂
Akker	52	0,2	420.000	87,4	320
Gras	86	0,3	170.000	58,5	215
				Som:	535

ILVO BOPACT-veldproef (5 jaar)

Dierlijke mest, groenbedekkers en stro
inwerken

⇒ 0,7 ton C/ha.jaar

+ compost

⇒ 1,3 ton C/ha.jaar

“4 per 1000” initiative

- Frankrijk, <http://4p1000.org/understand>
- C in de bodem 0,4% verhogen
=> verhoging CO₂ in atmosfeer compenseren

Vlaanderen (Lettens et al. 2005)

Landgebruik	0-30cm t C/ha	0,4% t C/ha	Areaal 2015 ha	0,4% kt C	0,4% kt CO ₂
Akker	52	0,2	420.000	87,4	320
Gras	86	0,3	170.000	58,5	215
				Som:	535

- ⇒ 535 kton CO₂-equivalenten per jaar
- ⇒ **46%** van de jaarlijkse **CO₂-uitstoot van akker en tuinbouw**
- ⇒ **8%** van de jaarlijkse CO₂, CH₄ en N₂O - **uitstoot van de landbouw (incl. veeteelt)**

Dank u wel

Tommy D'Hose
Instituut voor Landbouw-,
Visserij- en Voedingsonderzoek
Burg. Van Gansberghelaan 109
9820 Merelbeke – België
T + 32 (0)9 272 2669
F +32 (0)9 272 27 01
tommy.dhose@ilvo.vlaanderen.be
www.ilvo.vlaanderen.be

[D'Hose en Ruyschaert 2017 - ILVO mededeling 231](#)

ILVO